

چکیده

مقدمه: امروزه حفظ، گسترش و ارتقا سلامتی در جوامع بشری در زمره اساسی‌ترین و کلیدی‌ترین سیاست‌ها برای ایجاد توسعه عدالت اجتماعی تلقی می‌شود. از آنجایی که انسان سالم و بهره‌مند از سلامتی، موضوع ضروری محور توسعه پایدار است، بنابراین توجه به سلامتی و تلاش برای حفظ، ارتقا و گسترش آن، همواره یک اولویت محسوب می‌شود. سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل یکی از برنامه‌های خارج از بخش سلامت است که بواسطه تعیین‌کننده‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی بر سلامت تاثیر گذار است. لذا ارزیابی اثرات بهداشتی سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل یک ضرورت محسوب می‌شود.

روش پژوهش: این مطالعه با یک روش ترکیبی در چهار مرحله و در چارچوب مفهومی مثلث سیاست‌گذاری والت و گیلسون انجام شد. ابتدا برای شناسایی سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل در کشور، اسناد مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله دوم مرور جامع بر سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل در کشورهای منتخب انجام شد و با ایران مورد مقایسه قرار گرفت. در مرحله سوم به ارزیابی اثرات آن بر سلامت به روش مرور سیستماتیک پرداخت شد. مرحله چهارم برای یافتن چالش‌ها و ارائه راهکارها در سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل، با مطلعین کلیدی در محیط‌های پژوهشی، وزارت بهداشت، پژوهش‌شکده محیط زیست دانشگاه علوم پزشکی تهران، معاونت حمل و نقل تهران، شرکت کنترل کیفیت هوای تهران، سازمان محیط زیست و شهرداری تهران با استفاده راهنمای مصاحبه، مصاحبه انجام و به روش تحلیل چارچوب مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: با مرور جامع و تحلیل چارچوب در سیاست‌های اسنادی کشور و کشورهای منتخب و مصاحبه با افراد صاحب‌نظر برنامه‌های، چارچوب قانونی، حمل و نقل عمومی، دیگر اشکال حمل و نقل، مدیریت ترافیک، یارانه سوخت، کیفیت سوخت، کارایی وسایل نقلیه، خواست مردم و باور مسئولین، نقش دولت محلی و اطلاع‌رسانی به مردم به عنوان استراتژی‌های تاثیر گذار بر سیاست‌های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل بدست آمد. در ارزیابی اثرات بهداشتی رابطه بین ذرات معلق کمتر از ۲/۵ با انفارکتوس میوکارد به روش مرور سیستماتیک و متاآنالیز انجام شد. تجزیه و تحلیل‌ها با استفاده از نرم افزار جامع متاآنالیز CM2 و SPSS 24 انجام شد. کلیه آزمون‌ها در $p < 0.05$ از نظر آماری معنی دار بود. ترکیب با هتروژنیته بالای ۵۰ درصد ارتباط مثبت معنی داری بین $PM_{2.5}$ و MI را در مواجهه با تاخیر ۰ و -۱؛ $I_2 = 69.52\%$ ؛ $P \leq 0.0001$ ؛ $95\% \text{ CI: } 1.01-1.03$ ؛ $RR = 1.02$ ؛ $P < 0.0001$ نشان داد.

نتیجه: چالش های بررسی شده در سیاست های کنترل آلودگی هوا در حمل و نقل با ارزیابی اثرات آن بر سلامت، راهکارها با اجرای برنامه های بهبود چارچوب قانونی، توسعه حمل و نقل عمومی، تشویق به دیگر اشکال حمل و نقل، بهبود مدیریت ترافیک، کاهش یارانه سوخت، بهبود کیفیت سوخت، بهبود کارایی وسایل نقلیه، خواست مردم و باور مسئولین و افزایش آگاهی مردم ارائه شد. بیشتر افراد صاحب نظر درک و باور مسئولین از خطرات آلودگی هوا بر سلامت جامعه و در الویت قرار دادن حل مشکل آلودگی هوا با بهبود چارچوب قانونی را مهم ترین راهکار دانسته اند. در مرور جامع کشورهای منتخب و ارزیابی اثرات آلودگی هوا، آلاینده PM2.5 به عنوان خطرناکترین آلاینده در دنیا و کشور ایران شناخته شده است. براین اساس پیشنهاد می شود، الویت سیاست گذاران و تصمیم گیرندگان بر کنترل آلاینده PM2.5 متمرکز باشد.